

Sempre ens quedarà Grècia

PEP PRIETO

Periodista

Potser és una simple casualitat o l'esgotament cíclic natural de les coses, però el cas és que el concepte d'heroi cinematogràfic es revisa un cop cada deu anys i gairebé sempre coincidint amb el canvi de dècada. Un repàs ràpid de les profundes transformacions d'aquest concepte en dóna la justa mesura. Els 80 van començar amb Reagan i, en conseqüència, els herois de la pantalla gran s'erigien els executors del seu programa ideològic. Des de *Top Gun* fins a la inacabable successió de pel·lícules amb els musculosos de torn (són els temps de *Cobra* i *Commando*) versaven sobre la idea d'una Amèrica amenaçada i urgida d'una defensa taxativa. Els herois eren herculis, simples i terriblement reactius, amb la revenja convertida en estil de vida. Amb la irrupció dels 90 i la primera guerra del Golf, el thriller i el cinema d'acció viren cap a la denúncia i, per tant, els herois no fan les seves gestes amb esperit revengista, sinó com a fruit d'una contradicció moral, com a resultat de la tensió entre l'arquetip i la necessitat de la seva superació. Segurament el canvi més notable es produeix amb el canvi de mil·lenni: *Matrix*, per un costat, i els atemptats del 2001, per l'altre, reviu un cinema d'instrumentalització política al mateix temps que els herois perden tota la seva corporeïtat. Els defensors del bé (concepte, aquest, cada cop més difícil de discernir en paràmetres narratius) perverteixen els límits de la gravetat i formen part d'un univers en què l'engany, l'enemic, és la realitat aparent. És a dir, que vivim enganyats i ells són els demiürgs cap a la veritat.

Arribats al 2010, queda clar que la tendència torna a canviar, i ho està fent de la manera més inesperada. En els primers anys del nou mil·lenni l'heroi clàssic ha patit un retorn a la seva faceta més física (la millor manera de veure-ho és analitzant el camí que

Fotograma de *Furia de titanes*, pel·lícula que recupera l'aventura èpica de Perseu amb l'última tecnologia de la indústria de Hollywood.

va de Neo al nou James Bond) mentre, curiosament, el cinema de denúncia ideològica (i, més concretament, el que incideix en la pantomima d'Iraq) ha patit una de les seves crisis comercials més acusades. Un exemple recent el veiem en dues pel·lícules molt significatives. Una, *En tierra hostil*, s'ha estavellat econòmicament a tot el món malgrat ser la guanyadora de l'Oscar i erigir-se, al capdavant, és una falla més abstracta que genèrica. L'altra, *Green Zone*, ha demostrat que encara que les fórmules narratives siguin d'èxit —en aquest cas, la que el seu director, Paul Greengrass, va imprimir a les aventures de Jason Bourne—, corren mals temps per al compromís polític. Potser és l'efecte Obama (no cal perdre de vista que criticar Bush, ara mateix, sembla un exercici gairebé superflu) o la conveniència de domesticar el llenguatge audiovisual. En definitiva, que l'espectador torna a no voler sermons ni pretextos per a la manifestació de l'heroisme. Aquest ja no pot ser el reflex de les contradiccions morals de l'individu davant el conflicte polític, sinó que el prefereix com a *outsider*, com a resposta als inhibidors de la seva identitat.

I com es tradueix aquesta nova era d'herois cinematogràfics? Doncs en un retorn, més explícit que mai, als seus fonaments mitològics. D'entrada s'ha de dir que el cinema mai no ha obviat del tot aquesta influència: tan els musculosos dels 80 com la tipologia dels fills bastards de *Matrix* són herència, d'una manera o altra, dels protagonistes de la mitologia grega. Tampoc no es pot oblidar, en aquest sentit, la magnífica *Cara a cara*, de John Woo, que feia una singular lectura del mite de Castor i Pòl·lux, o la incontestable influència de la sèrie “Perdidos”, que ha contribuït decisivament a subratllar la

Amb la denúncia política sota mínims comercials i davant l'evidència que estem davant un canvi de cicle, els nord-americans recorren a la mitologia grega per redefinir el concepte d'heroi cinematogràfic

vigència dels elements mitològics com a part molt funcional de l'engranatge narratiu. En termes cinematogràfics, el primer “avis” de l'esmentat retorn ha estat *Furia de Titanes*; assumint que es tracta d'una operació estrictament comercial, un artefacte dissenyat per atraure les masses cap a les taquilles, també apunta a un prometedor camí per recórrer, que consisteix a emmirallar l'heroi a la seva pròpia humanitat. No és cap casualitat que el nou Perseu, a diferència del que va interpretar Harry Hamlin al film del 1981, sigui un personatge cent per cent contemporani que acusa els déus del seu sentiment de pèrdua i que es passa el

metratge reivindicant l'home per sobre de la divinitat. El nou heroi, doncs, simbolitza el qüestionament del credo i la reivindicació de les gestes humanes per sobre de la influència dels titellaires. Un altre producte comercial recent, *Percy Jackson y el ladrón del rayo*, juga amb la idea que els fills dels déus olímpics viuen entre nosaltres i reben entrenament per a combatre les malèfiques amenaces contra l'home. El film, bàsicament una “explotation” de les aventures de Harry Potter, té, malgrat això, un parell d'apunts interessants, com la idea que la mitologia grega és l'autèntic fonament de les societats contemporànies i, també, del relat aventurer (una dada: al film no es fa ni una sola referència al catolicisme), o que els déus són éssers condemnats a veure des de la distància com els seus fills viuen en societat sense necessitar-los.

És, dèiem, una senda interessant que es tradueix, tampoc per casualitat, en un creixent retorn a la iconografia més primària de l'heroisme cinematogràfic. En els propers mesos ens arribaran la refundació de la saga de Conan, un altre lliurament de gestes mitològiques titulat *War of the gods* (centrat, per cert, en l'origen de la confrontació entre Zeus i Hades) i fins a dues cintes que recuperen el *peplum* des d'una perspectiva més moderna: *Centurion*, de Neil Marshall, sobre un petit escamot romà enfrontat a un nodrit exèrcit bàrbar; i *The Eagle of the Ninth*, de Kevin Macdonald, que documenta la recerca, per part d'un jove guerrer romà, d'una legió misteriosament desapareguda. Es tracta, doncs, de descontextualitzar l'heroi contemporani i tornar-lo als seus orígens formals per una qüestió purament comercial, però al mateix temps permet una apassionant lectura metalingüística perquè els grans estudis, en el seu afany d'adaptar-se a la mirada de l'espectador, estan apel·lant als fonaments del relat cinematogràfic. Oportunisme? Sí. Però si ha de permetre una major divulgació dels referents culturals, benvingut sigui. ■